

תפילת ישראל על ים סוף

חלק א

[א] שמות יד, י"ב

(י) ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה': (יא) ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים: (יב) הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממתנו במדבר:

[ב] רש"י שם

(י) ויצעקו — תפשו אומנות אבותם. באברהם הוא אומר אל המקום אשר עמד שם. ביצחק לשוח בשדה. ביעקב ויפגע במקום:

(1) בפשטות רש"י מבאר כאן את רוס מדרגת ישראל ותפלתם, שאף בתוך האימה והפחד, הם זוכרים את צור מחצבם, ופונים מיד אל סדר תפלתם, כדי לשפוך צקון לחשם אל ה'. נטיה נהדרת זו טבועה בישראל משורש הוויתם, מהאבות הקדושים. אך לא כך מבאר כאן המהר"ל בגור אריה;

[ג] גור אריה שם

תפסו אומנות אבותם. דאין לומר שהיו צועקים כדרך הצדיקים שהם צועקים בעת צרה, דהא היו מתלוננים עכשיו לומר "הלא טוב לנו עבד את מצרים" (פסוק יב), אלא שהוא אומנות אבותם, שכך היה מנהג אבותם, ודבר שהוא מנהג אבותם נמשך האדם תמיד אחריו, אף על גב שאינו עושה בכוונת לבו ודעתו. וכמו כן אמרו (חולין יג ע"ב) גוים שבחוצה לארץ אינם עובדי עבודה זרה, אלא שמנהג אבותיהם הם בידיהם. הרי שהאדם עושה דבר משום המנהג, אע"ג שאין עושה זה בכל לבו:

(2) הרי שהמהר"ל מהפך את הקערה על פיה; לא רגע של התעלות יש כאן, אלא רגע של מנהג ומצות אנשים מלומדה יש כאן. כי לא יתכן שברגע של התעלות יתלוננו ישראל "הלא טוב לנו עבד את מצרים".

(3) כדבר הזה ממש מצינו גם בספר בראשית;

[ד] בראשית יט, א

ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב בשער סדם וירא לוט ויקם לקראתם וישתחו אפים ארצה:

[ה] רש"י שם

וירא לוט וגו' — מבית אברהם למד לחזור על האורחים:

(4) שוב לכאורה נראה כאן אחד מהרגעים היפים והמרוממים שהיו ללוט בחייו. אף בתוך חשכת רשעות סדום ועמורה, מקרינה היא דמות ההוד של דודו [אברהם אבינו], ומכירה לו שאף בתוך הדיוטא התחתונה שאליה הוא הגיע, אל לא לאדם לאבד את מדרגת הצלם המפעמת בו. אך שוב המהר"ל מבאר לא כך;

[ו] גור אריה שם

מבית אברהם למד. דאם לא כן הרי רשע היה, שלקמן אמרו לו המלאכים (רש"י פסוק ז) 'אתה הרשעת עמהם ובזכות אברהם אתה ניצול', אם כן למה היה מפציר להכניס אורחים. אלא 'מבית אברהם למד', וההרגל על כל דבר שלטון, ודרך הרגילו הלך להכניס האורחים כמו שעשה אברהם:

(5) כאן נראים דברי המהר"ל כחידוש נשגב; הרי לוט היה מוכן להקריב בעבור הכנסת אורחים את כל היקר לו נשתי בנותיו, ואיך יעלה על הדעת שלוט לא הפנים את המסר החיובי של מצוה זו?

[ז] בראשית יט, ז-ח

(ז) ויאמר אל נא אחי תרעו: (ח) הנה נא לי שתי בנות אשר לא ידעו איש אוציאה נא אתהן אליכם ועשו להן פטוב בעיניכם רק לאנשים האל אל תעשו דבר כי על פן באו בפצל קרתי:

(6) אמנם מסירת בנותיו אינה סותרת לדברי המהר"ל, אלא היא אף מחזקת את דבריו, וכמבואר לפנינו;

[ח] תנחומא וירא אות יב

טרם ישכבו ואנשי העיר וגו'. ויקראו אל לוט ויאמרו לו איה האנשים. מכאן אתה למד שבשעה שנתפרש מן אברהם, וכתבי בו "ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן", זה סדום, ראה לוט שהיו אנשי סדום שטופין בזמה, בחר בסדום להיות עושה כמעשההן. מנין, שכן הוא אומר להם לאנשי סדום "הנה נא לי שתי בנות וגו'". בונה שבועלם, אדם מוסר עצמו ליהרג על בנותיו ועל אשתו, והורג או נהרג, וזה מוסר בנותיו להתעולל בהם.

(7) כאשר אין הדברים באים מתוך הכרה פנימית אמיתית, הבטוי לכך בדרך כלל הוא הקלה חלזול בדבר. אך לפעמים הבטוי לחיצוניותם של הדברים הוא דוקא בחומרות רבות המשוללות כל בסיס. ומוכח מיניה וביה התרמית שבמעשי לוט; אם נפשו כל כך חפצה לגמול חסד לאורחיו, מדוע אין לו אותה מידת זריזות והתלהבות לגמול חסד לבנותיו? כשאדם משתוקק לגמול חסד עם זרים, ואינו עושה כן עם קרוביו ושאר בשרו, משהו כאן אומר "דרשני".

(8) הבה נעיין שוב בלשונו של רש"י, ונוכח שדברי המהר"ל מושקעים בעומק לשונו הזהב;

[ט] רש"י שם

וירא לוט וגו' — מבית אברהם למד לחזור על האורחים:

(9) מדוע כתב רש"י "מבית אברהם למד", ולא "מאברהם למד"? אלא הם הם הדברים; מדובר כאן על לימוד חיצוני שטחי הנלמד מ"מה שהולך" ו"מה באופנה", ולא בהפנמה פנימית של עקרון החסד שבהכנסת אורחים. וכן רש"י כתב לגבי תפלת ישראל בים "אומנות אבותם", לאמור הנהגה חיצונית.

(10) נחזור לתפילת ישראל על ים סוף. לפי האמור עד כה, תפלה זו לקתה בחסר, וכנראה לא פעלה את מה שיכלה לפעול. אך לא כן מצאנו במקורות;

[י] נחמיה ט, ט

ותרא את עני אבותינו במצרים ואת זעקתם שמעתי על ים סוף:

[יא] סליחות

מי שענה לאבותינו על ים סוף הוא יעננו

(11) אם מדובר כאן בתפלה פגומה וחסרה, כיצד היא משמשת דוגמה וסמל לעניית הקב"ה לתפלות ישראל? הרי מה שהביא להקב"ה לקרוע את הים בע"כ אינו מחמת תפלת ישראל החסרה, ומדוע הגאולה נתלית בתפלה זו?

[יב] פחד יצחק פורים, עין יט

מצד המבט השטחי נראה ד'תפיסת אומנות אבותם' הנזכרת בכאן, איננה אלא הסבה לחסרון תשומת הלב. אבל אין הסבה נוגעת לעצם הענין, דעצם הענין בכאן הוא שתפלה זו היתה תפלה פגומה וחסרה. אבל אין זה נכון כלל. דאם תפיסת אומנות אבותם לא היתה בכאן אלא סבה גרידא, לא היה זה מענינא להזכיר בכאן את הסבות הגורמות לפגומה של התפלה. אלא שלאמתו של דבר, תפיסת אומנות האבות הוא פירוש מהותה של תפלה זו. תפלה זו מיוחדת היא בזה, שבסופו של דבר נגזרה שתיקה עליה. "השם ילחם לכם ואתם תחרישון". לכאורה נראה דהובר הדבר למפרע דתפלה זו לא פעלה כלום, ושכל הישועה לא היתה מתייחסת לתפלה זו כל עיקר. לאפוקי מהבנה זו באו דברי חז"ל, שמהותה של תפלה זו היתה תפיסת אומנות אבות. כלומר עצם התפלה לא פעלה בכאן כדרך שכל תפלה פועלת בתחנונים שלה ובקשות שלה; אלא שהיה בה בתפלה זו, גלוי ספר היוחסין של ישראל. משל למה הדבר דומה, לאחד שבקש דבר מן המלך. וענה לו המלך, איני זקוק לבקשתך, אלא שמתוך סגנון דבריך הכרתי, בנו של מי אתה, ומעתה הנני ממלא בבקשתך לא מצד תחנוניך, אלא מפני היחוס שלך. כשנאמר להם בישראל בשעת סכנת ים סוף "ואתם תחרישון", לא היתה הכוונה לומר שצעקתם היתה לבטלה, אלא שמתוך הצעקה הופיעה ההוכחה על יחוסכם, וממילא אין אתם זקוקים לצעקה. וזה הוא העומק במאמר חכמים דצעקה זו היתה תפיסת אומנות אבות. כלומר, צעקה זו לא פעלה דרך תפלה, אבל לעומת זאת פעלה על ידי בירור האומנות שאתם תופסים בה. והרי זה היכי תמצא של תפלה שכל עיקרה אינה מועלת אלא לפעול שאין כאן צורך לתפלה. "השם ילחם לכם ואתם תחרישון".

(12) הרי שאף ההרגל והשגרה של ישראל מורים על שרשם ומעלתם. "אם אינם נביאים הן, בני נביאים הן" נפסחים סו.], ולכן אף תפלה החסרה הפנמה אמיתית, פועלת גדולות ונצורות. "מנהג ישראל דין הוא".

(13) חידוש נוסף מבצבץ ועולה מתוך דבר המהר"ל הללו. והוא, מדוע אי אפשר היה לומר שישראל אכן מצטיינים היו בתפלה, ופחות מצטיינים במדות טובות, ולכן בעיצומה של התפלה יכלו גם יכלו להתלונן שטוב להם לשוב מצרימה? וכן לגבי לוט, מדוע לא נבאר שהצטיין בהכנסת אורחים ובבין אדם לחבירו, ופחות הצטיין בשאר תחומים, עד שאין סתירה שמחד גיסא היה רשע, ומאידך גיסא חירז אחר האורחים? כנראה שאין כזה דבר, וכמבואר לפנינו;

[יג] תפארת ישראל פרק ה [עמוד פח:]

כי אין הדבר כמו שפירש הרמב"ם ז"ל [בפיהמ"ש סוף מכות] דבמצוה אחת זוכה לחיי עולם הבא. והא דרבי חנינא בן תרדיון הכי איתא התם (עבודה זרה י"ז ע"א) כשחלה ר' יוסי בן קסמא אמר לו רבי חנינא בן תרדיון מה אני לעולם הבא. אמר לו, כלום מעשה בא לידך. אמר לו, מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה, וחלקתים לעניים. אמר לו, אם כן מחלקך יהא חלקי, ומגורלך יהא גורלי, עד כאן. ונראה לא שבשביל מצוה זאת יזכה לעולם הבא, רק שראה בקיום מצוה אחת כתקנה מאד שהיה חממיר בה, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בעצמו, שמזה המעשה ראה שקיים מצוה אחת כתקנה, מזה היה יודע שהוא צדיק גמור בקיום כל המצוות, והוא בן עולם הבא.

[יד] הערה 15 שם

נראה לבאר כוונתו, כי בכמה מקומות חזינן שדעת המהר"ל היא שאין חציצין וגבולות בנפשו של אדם, ואם נראה לפנינו אדם שמצטיין במצוה אחת, אך בבירור עובר עבירה ביד רמה בדבר אחר, בעל כרחך שאין הצטיינות זו אלא מהשפה ולחוץ, ואינה יכולה להורות על מעלתו של העושה. ולדוגמה; נאמר [בראשית יט, א] "ויבואו שני המלאכים סדומה וגו' וירא לוט ויקם לקראתם וגו'". ופירש רש"י שם "מבית אברהם למד לחזר על האורחים". וביאר הגו"א שם [אות ו] בזה"ל: "דאם לא כן, הרי רשע היה"..." ומדוע לא ניחא ליה למהר"ל לומר שאע"פ שלוט היה בגדר "רשע", מכל מקום הצטיין בהכנסת אורחים. אלא שאי אפשר לו לאדם שיצטיין במצוה אחת ויהיה רשע בשאר דברים, ובע"כ שהצטיינות זו אינה אלא חוץ בלבד. כיוצא בזה, הנה נאמר [שמות יד, י] "ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם וגו' ויצעקו בני ישראל אל ה'..." ושוב חזינן שהמהר"ל מסרב לקבל את האפשרות שתפילת ישראל תבוא ממעמקי הלב, בד בבד עם תלונת ישראל על הנהגתו יתברך. ולכן הסיק כי אין תפילה זו אלא מנהג אבות שהונחל לשרא. והוא הדין לדידן, הואיל ורבי יוסי בן קסמא ראה ברבי חנינא בן תרדיון שהצטיין במצוה אחת, ולא ראה בו שום רעותא לכיין אחר, ממילא היה יכול להסיק מכך "שהוא צדיק גמור בקיום כל המצוות".

חלק ב

[טו] שמות יד, יג - טו

(יג) ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תספו לראתם עוד עד עולם: (יד) ה' ילחם לכם ואתם תחרישון: (טו) ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל וישאלו וישעו:

[טז] רש"י שם

(טו) מה תצעק אלי – למדנו שהיה משה עומד ומתפלל, אמר לו הקב"ה, לא עת עתה להאריך בתפלה, שישראל נתונין בצרה.

(14) בפשטות משה נתבע שלא להאריך בתפלה, כי מוטל עליו לעשות "ההשתדלות" שלו. אך איזו "השתדלות" היה יכול משה לעשות כאן? המצריים לאחריו, והים סוגר מלפניו, מה הוא יכול לעשות, אם לא להתפלל?

[יז] גור אריה שם

שהיה עומד ומאריך בתפלה והיה אומר לו כו'. נראה שכל זמן שהוא עומד ומתפלל לא נענה עד סוף תפילתו מה שהוא מתפלל, ולפיכך היה אומר לו הקב"ה כי עתה לא עת להאריך שישראל נתונים בצרה. דאם לא כן קשה - אריך בתפלה, שהרי אי אפשר להם ליסע כיון שהים לפניהם, אלא שאין נענה עד סוף תפילתו.

(15) חידוש נשגב למדים אנו מדבריו. משה נתבע לקצר בתפלתו לא משום שהיה אפשר לומר לו "תעשה משהו", כי הרי לא היה מה לעשות. אלא שהקב"ה מבאר למשה שעליו לסיים תפלתו כדי שהקב"ה יוכל לקרוע את הים, וכל עוד שתפלתו נמשכת, מן הנמנע הוא שהים יקרע. וכך ניסח הפחד יצחק שאלה על חידוש זה;

[יח] פחד יצחק, פסח, מאמר יד

יש אשר דוקא ריבוי התפלה יגרום מניעה למלוי משאלות הלב של תפלה זו. בחז"ל פירשו דטענת "מה תצעק אלי" שנאמר למשה על הים היינו למה אתה מאריך בתפלה. והוכיח מזה מאור עינינו המהר"ל, דבאמצע התפלה לא היה נענה, ולכן היו תובעים אותו שסיים תפלתו בכדי שיוכל להיות נענה. וחידוש זה טעון ביאור, דהרי אם היה מסיים את תפלתו היה ראוי ליענות, מה עיכוב יש כאן אם עדיין עומד בתפלה.

(16) יסוד גדול של תפלה מונח כאן. וכהקדמה לכך, נעיין במדרש שלפנינו;

[יט] שמו"ר כא, ה

כיון שראו ישראל שהיו מוקפיין מג' רוחות; הים סוגר, והשונא רודף, והחיות מן המדבר, תלו עיניהם לאביהם שבשמים וצעקו להקב"ה, שנאמר "ויצעקו בני ישראל אל ה'". ולמה עשה הקב"ה להם כך, אלא שהיה הקב"ה מתאווה לתפלתן. אמר רבי יהושע בן לוי, למה הדבר דומה, למלך שהיה בא בדרך, והיתה בת מלכים צועקת לו; בבקשה ממך הצילני מיד הלסטים. שמע המלך, והצילה. לאחר ימים, ביקש לישא אותה לאשה. היה מתאווה שתדבר עמו, ולא היתה רוצה. מה עשה המלך, גירה בה הלסטים כדי שתצעוק, וישמע המלך. כיון שבאו עליה הלסטים התחילה צועקת למלך. אמר לה המלך, לכך הייתי מתאווה, לשמוע קולך. כך ישראל כשהיו במצרים, והיו משעבדים בהם, התחילו צועקים, ותולין עיניהם להקב"ה, שנאמר (שמות ב, כג) "וייהי בימים הרבים ההם וגו' ויזעקו", מיד "וירא אלהים את בני ישראל", התחיל הקב"ה מוציאן משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. והיה הקב"ה מבקש לשמוע את קולם פעם אחרת, ולא היו רוצין. מה עשה, גירה לפרעה לרדוף אחריהם, שנאמר "פרעה הקריב", מיד "ויצעקו בני ישראל אל ה'". באותה שעה אמר הקב"ה, לכך הייתי מבקש לשמוע קולכם, שנאמר (שי"ה ב, יד) "יונתי בחגוי הסלע השמיעני קול" אינו אומר, אלא "השמיעני את קולך", אותו הקול שכבר שמעתי במצרים, לכך כתיב "השמיעני את קולך".

(17) מה מביא למה; הצרה מביאה לתפלה, או שמא התפלה מביאה לצרה? בפשטות הצרה מביאה לתפלה, אך לאור דברי המדרש הללו חזינו שלפעמים מתרחש ההפך; התפלה מביאה לצרה. נקודה זו מבוארת בפחד יצחק שלפנינו;

[כ] פחד יצחק פסח, מאמר יד

ונימוקם של דברים למדנו מדברי חז"ל, שעל מצב ישראל על הים שאלו במדרש, ולמה עשה הקב"ה להם כך, אלא שהיה הקב"ה מתאווה לתפלתם. אמר רבי יהושע בן לוי, למה הדבר דומה, למלך שהיה בא בדרך, והיתה בת מלכים צועקת לו בבקשה ממך הצילני מיד לסטים, שמע המלך והצילה [ומביא המדרש הג"ל]. וחזינו מזה שאין התפלה באה משום הצרה, אלא הצרה באה משום התפלה. וממילא נמצא דבאמצע התפלה אי אפשר להיות נענה, דבאופן זה הרי תהיה הישועה הפסקת התפלה. ומאחר דהצרה לא באה אלא בכדי לשמוע קולם של ישראל, הרי מובן הוא דאי אפשר לה לישועה שתבוא בזמן שהיא תהא גורמת להפסקתו של הקול הזה. ומכיון שרצון השם היה בישועתם של ישראל, לכן באה התביעה של "מה תצעק אלי", למה אתה מאריך בתפלה. למה ענין נפלא בביאור מעלתה של תפלה קצרה. מפני שמטרת הבקשה אינה מלוי הבקשה, אלא שהתכלית היא עצם הבקשה, ולכן אין להפסיק את הבקשה אפילו על ידי מלוי הבקשה עצמה.

(18) אי אפשר שהאמצעי יקצר התכלית, כשם שאי אפשר לתלמיד שיקצר דברי רבו. ההענות של הקב"ה לאדם יכולה להעשות לפני או אחרי התפלה, אך לא בעיצומה, כי התפלה היא התכלית, ומלוי הבקשה אינו אלא אמצעי.

[כא] ישעיה סה, כד

וְהָיָה טָרִם יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֶשְׁמַע:

(19) אהן מלים תבחון. בתחילת המקרא נאמר "ואני אענה", ואילו בהמשכו נאמר "ואני אשמע" [אך לא "אענה"]. כי "טרם יקראו" אי הקב"ה יכול עוד לענות, אך בעיצומה של התפלה [עוד הם מדברים] אז אפשר רק "ואני אשמע", חזו ראה מוכחת למהר"ל.

(20) עד כה דברנו על התפלה כתכלית מצדו של הקב"ה. אך הוא הדין והיא המדה מצדו של המתפלל.

[יט] תהלים קטז, א-ב

(א) אֶהְבֵּתִי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי תַחֲנוּנָי; (ב) כִּי הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבִגְמִי אֶקְרָא:

(21) פסוק זה אומר דרשני. האם לא היה יותר מתאים לומר סדר הפוך; "אהבתי כי הטה אזנו לי, כי ישמע ה' את קולי תחנוני"? מה יותר חשוב, הטיית האוזן, או מלוי הבקשה? מוכח מכאן שהטיית האוזן היא פסגת הענין, וכמבואר לפנינו;

[כ] פחד יצחק פסח, מאמר יד

גם לאחר שהתרחש הנס, והנפש אומרת שירה על מלוי משאלות הלב של התפלה, אין הנפש מתדבקת בהשגת המבוקש על ידי התפלה, אלא שמתרפקת היא הנפש על תנועת ההתקרבות הגנוזה בההאזנה לתפלתה. ורק שההוכחה לההאזנה זו היא השגת המבוקש על ידי תפלה. בנוגע שבעולם, אדם אומר הנני שמח, כי בודאי תתמלא בקשתי, וההוכחה לזה היא כי הטה אזנו לי. ולעומת זאת אומרת הנפש בשירתה לאלקים, מתרוננת אני כי הטה אזנו לי, וההוכחה לזה כי נתמלאה בקשתי. וכמו שמצד השם יתברך גוף הצרה אינה אלא תחבולה

לשמע קולם של ישראל, כמו כן מצד כנס"י גוף הישועה אינה אלא תחבולה להרגיש על ידה הטיית אזנו של מקום. "אהבתי כי ישמע השם את קולי תחנוני כי הטו אזנו לי וגו'".

(22) הרי שאצל בעלי המדרגה, השמחה נתונה לקשר שמוכיח מלוי הבקשה, יותר מאשר עצם מלוי הבקשה. דבר זה נראה בעליל במפגש שהיה בין יעקב ויוסף לאחר עשרים ושנים שנות פירוד;

[כא] בראשית מו, כט

וַיֹּאסֶר יוֹסֵף מְרַפְּכָתוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צַוְּאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל צַוְּאָרָיו עוֹד:

[כב] רש"י שם

ויבן על צואריו עוד – לשון הרבות בכיה הרהבה והוסיף בבכי יותר על הרגיל אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקת, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע:

[כג] גור אריה שם

ואמרו רבותינו ז"ל שהיה קורא קריאת שמע. והקשו, למה יוסף לא קרא קריאת שמע, כיון ששעת קריאת שמע היה... אמנם יש לדעת ענין קריאת שמע שהיה קורא, ובוזה יתורץ מה שלא היה קורא יוסף קריאת שמע. לפי שכאשר בא יעקב וראה את יוסף בנו מלך, בא בלבבו אהבתו ויראתו של הקב"ה, איך מדותיו הם טובות ושלימות, ומשלם שכר טוב ליראיו. וזהו מדת החסידים אשר יקרה להם טוב, מתדבקים אל הקב"ה על הטובות והאמת שעשה עמהם. וזהו קריאת שמע שבו נזכר ייחוד מלכות שמים (דברים ו, ד) ואהבתו (שם פסוק ה). וראוי היה לקרות קריאת שמע כאשר בא אליו יוסף אחר הצער הגדול אשר היה לו בעבורו, ועתה ראה אותו מלך, היה אוהב את הקב"ה אשר עושה לו זה, וקבל מלכותו ואהבתו ויראתו, וזהו נכון למבין:

(23) המוטיב המרכזי בתפלה הוא הקשר שבין האדם להקב"ה, הניזון מחסרונו של האדם, וכמפורש בדברי הגמרא;

[כד] יומא עו.

שאלו תלמידיו את רשב"י, מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה. אמר להם, אמשול לכם משל, למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שיש לו בן אחד, פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פניו אביו אלא פעם אחת בשנה. עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פניו אביו כל יום. אף ישראל, מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים, היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר, ונמצאו כולן מתים ברעב. נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים.

(24) הרי שרק הדאגה והחשש "שמא לא ירד מן למחר" הוא המניע בני אדם לפנות לאלקים. אך אם המן היה יורד רק אחת בשנה, הרי הדאגה והחשש היו רק אחת בשנה, ואזי אף הפניה לה' היתה רק אחת בשנה.
(25) לפי זה, לפעמים העדר צרות ודאגות יכול לשמש כחוסר קשר עם הקב"ה, וכדברי הקוצקר הידועים;

[כה] בראשית ג, יד

וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹקִים אֶל הַנָּחֹשׁ כִּי עָשִׂיתָ זֹאת אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה עַל גָּחֹנְךָ תֵּלֵךְ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

[כז] הרבי מקוצק

מה עונשו של הנחש, הרי תמיד יהיה מאכלו מזומן ומוכן אליו בשפע, ולא ידע מעולם הרגשת מחסור ורעב, כי עפר נמצא בכל מקום בכמויות גדולות? אלא שזהו גופא עונשו; לנחש לא יהיו שום אילוצים לפנות לה', כי בטנו תמיד תהיה שבעה ומדושנת עונג.

(26) מתוך מבט זה, הצרות העולולות לבוא על האדם אינן אלא "הזמנה" של הקב"ה לאדם; "בוא דבר אתי על מה שמפריע לך, אני יכול לעזור לך". זהו המסר העולה מתפלת ישראל על הים.

(27) שאלה לחשיבה; כיצד ישראל מתפללים כל הזמן שמשיח יבוא, הרי הגאולה לא תבוא באמצע התפלה?